

Posudek práce Evy Markové

Práce Evy Markové je pokusem využít několika teorií écriture feminine pro interpretaci lyriky a zvláště pokusem najít argumentaci a nástroje, jak popsat poezii několika českých autorek, které zůstávají, diplomaticky řečeno, poněkud ve stínu. Těmito autorkami jsou dvě výtvarnice, Eva Švankmajerová a Naděžda Plíšková, a emigrantka Vladimíra Čerepková. Vzhledem k situaci české kultury před rokem 1989 a vzhledem k emigraci (a to vlastně i emigraci vnitřní) byly čtenářům a čtenářkám soubory jejich textů a jejich tvorba v celé šíři přístupné teprve v 90. letech a na počátku milénia. Jde o svébytné literární hlasy různého uměleckého směřování, které spojuje nesnadnost cesty a svoboda imaginace. Všechny tři básničky vyjadřují svou situaci a svou tělesnost bez ohledu na diktát ustálených stereotypů, obrazů, technik a témat. Do jejich uměleckého hledání se vloupal nejen problém vlastního hlasu, ale také toho já, okolo něhož se staví svět básní. Pro pohled na svět tohoto ženského já není příliš opory – proti stojí tradice, stabilita (tedy také jistota – a to je často sám logos). Na druhé straně je vlastní ironie, imaginace, statečnost a neústupnost, nechť ke žvanění, abychom citovali jinou pozoruhodnou ženu z eseje Wozu Dichter? Věru Linhartovou: „Psát nebyla nikdy kratochvíle, kterou si uváženě vybereme, ale právě naopak, je to imperativ, kterému se podrobujeme s větší či menší zdrženlivostí, s nímž se smiřujeme s větším či menším souhlasem, který přijímáme až na nejvyšší naléhání, v okamžiku, kdy všechny ostatní prostředky možného smíření se světem se zdají být vyčerpány. [...] Aby byla řeč silou, je tu jediná podmínka: její přesnost. Její neoblomná přesnost, jasnost. Odmítnout žvanění.“

V tomto místě se začala rozvaha Evy Markové, která se ve své práci snažila najít teoretické pojmenování a nástroje pro situaci takových žen básniček a především se pokusila pojmenovat drolicí se a nestálý ženský subjekt. Vyzkoušela nástroje francouzské poststrukturální teorie, zvláště Julie Kristevy a jejich pokračovatelů, jednak v americkém prostředí – zvláště Judith Butler a také ve zkratce pojetí lyriky Jonathana Cullera, jednak v prostředí českém – zvláště Miroslava Petříčka, Jana Matonohy a některých dalších českých genderových literárně teoretických a historických pokusů. Vedle toho integruje i specifický návrat ke klasické strukturální teorii Jana Mukařovského. Klíčem jí byla teze Julie Kristevy o dvojí situaci mateřství – bezjazyčného, (tělesně) vyloučeného, tedy „objektu“, a mluvícího (a tedy odcizeného) „objektu“.

Pro ilustraci svého přístupu a vlastně k jakési demonstraci toho, o jaký obrat, o jakou změnu pohledu a jazyka, o jak silnou destabilizaci subjektu jde, zařadila Eva Marková snad i kontroverzní kapitolu věnovanou jednomu z kanonických literárních textů, Seifertově *Mamince*. Nejde tu o snadný výpad proti sentimentu, zpochybnění nezpochybnitelného a ujišťujícího vztahu k matce, ale o – ne vždy snad zcela přesně formulovanou – otázku, co je v tomto vztahu pominuto, pokusí-li se jej formulovat žena, jež je matkou nebo dcerou. Jak napsala s bezprostřední ironií Eva Švankmajerová:

Marně jsem prosila

o lásku.

Marně.

Má máti mě prostě nemohla

snést.

*Copak je povinnost uzenáře
milovat vlastní vuřt? [...]*

Kapitola o Seifertově *Mamince* a teoretické kapitoly tak uvozují solidní interpretace již jmenovaných básnířek a Eva Marková v nich dokazuje, že je citlivou a vnímavou interpretkou, která dokáže pracovat s formou, detailem i celkem. Nevyhýbá se ani práci literárněhistorické, i když by mohla být ještě plnější a trochu sytější, a někdy přesnější.

Důležitým výsledkem práce je i zjištění, že současné české syntetické práce a příručky o interpretovaných básnířkách píší poněkud rozpačitě a bez schopnosti pojmenovat jejich specifiku, aniž by se uchýlovaly k zjevným banalitám.

Práce se mi, přiznávám, hodnotí těžce, vzhledem k tomu, že jsem ji viděla vznikat velmi zblízka. Eva Marková prokázala pevnou vůli a odvahu. Samotné hodnocení nechávám hlavně na oponentovi.

Formálně se práci nakonec snad podařilo dotáhnout k pořádku.

Navrhuji práci k obhajobě se známkou výborně až velmi dobře podle průběhu obhajoby.

Libuše Heczková